

Lihaveiste heaolu farmikülastused

31.10. – 9.11.2023

Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse

Viis vabadust loomade heaoluks

- **Olla vaba janu ja näljast .**
- **Olla vaba ebamugavustest .**
- **Olla vaba valust, vigastustest ja haigustest.**
- **Vabadus loomuomasele käitumisele.**
- **Olla vaba hirmust ja kannatustest.**

Eestis

- karjatamisperiood **5 kuud**
- talveperiood **7 kuud**

Karjamaa

- **Kas on** seal loomadele ka midagi **süüa** või on ainult umbrohi ja ülimalt madalmurune?
- Kas on kõigile loomadele **puhas vesi** kättesaadav? Kas on olemas ja kättesaadavad **sool ja mineraalid**?
- Kas on olemas **varjumisvõimalus** – puudesalu, põõsastik, loomadele sobiv varjualune?
- Kas **loomad on terved** – vigastused, lonkamised, kõhulahtisus?
- Kas on oht, et keegi väljastpoolt ohustab loomi – kas **elektrikarjus** on ikka iga päev töökorras, **impulsspinge** vähemalt **6000-7000V** ?

Talveperiood

- Kas kõik loomad pääsevad sööma? **Veis sööb** ööpäevas kuni **12-14 korda**, seejärel mäletseb ja puhkab.
- Söötmise korraldus – kui **söötmine 1-2 korda päevas**, siis on vaja **söötiskohti rohkem** kui grupis on loomi. Kui söötmine **2-3 päeva tagant**, siis võib olla söötiskohti **mõni vähem kui on grupis loomi**.
- Võimukamad loomad söövad alati esimesena maitsvamad palad ära, kuid ülekülluse korral jagub sööta kõigile.
- Kas on kõigile loomadele **puhas vesi** kättesaadav? Kas on olemas ja kättesaadavad sool ja mineraalid?
- **NB! Lumi ei sobi** lihaveisele veevajaduse katmiseks – **10 liitrist** lumest saab vaid **1-1,5 liitrit vett!** Vajaliku veekoguse kättesaamiseks peab veis ööpäevas ära sööma **300-500 liitrit lund**. Lume sulatamiseks kulutab loom lisaks päris palju energiat.

Talvel laudas ruumi vajadus

- Saab arvutada keeruliselt aga ka lihtsamalt:

100 kg eluskaalu = 1m² põrandapinda

vasikad ja tõupullid vajavad rohkem ruumi, üle 300 kg loomad aga vähem. Amm koos vasikaga mahub hästi ära kui tal on aedikus ruumi ca 11 m² koos vasikaga.

Väga heaks saab lugeda kui põrandapinda on

100 kg eluskaalu = 1,5 m²

Seega **800kg loom vajab 8-12 m²**

Lihaveiste toitumus

- Lihaveiste toitumust saab hinnata 9 palli skaalal.
Ideaalne karja keskmine 5-7 palli.
- Keskmine toitumus 8 ja 9 on liig, mis liig.
- Toitumus 4 võib olla mõnel loomal. Kui enamus loomad on toitumuses 4 ja alla selle, siis on alatoidetud loomad.
- Kanadas öeldi, et kui tiine looma toitumus on **4 või alla selle 2-3 kuud ennem poegimist**, siis on takistatud vasika lihaste areng, eriti **sisefilee ja välisfilee**. Need lihased on vasika liikumiseks vähem vajalikud, kuid on olulised looma müügil – s.o. – looma müügil saab rümba eest **oluliselt vähem raha**.

Vabadus loomumomasele käitumisele

- **Talvel** on vaja lihaveisele puhkamiseks **puhast ja kuiva** kohta. Saab hinnata karja üldise väljanägemise järgi. Olulised loomade tagaosa ja kõhualune. Kui ikka enamus loomadest paksult sõnnikudollareid täis, siis on probleemid allapanuga. **Kui sõnnikudollarid vaid mõnel loomal, siis on olukord hea.**
- Lauda mürafoon – kas pidev müra või ainult mõnikord (N: söötja traktor)?
- Lauda õhuniiskus, värske õhu olemasolu – lauda ventilatsioon.

Loomade jälgimine

- Kui tihti ja kui palju on paras?
- Ideaalne **vähemalt 1 kord päevas**, poegivad loomad **vähemalt 2 korda päevas**.
Karjatamisperioodil kui on pidevalt iga päev kontrollitud loomi, siis mõne päeva vahele jäämine ei tekita enamasti probleeme.
- Ajaliselt vähemalt **15-20 minutit**.
- **Parim lahendus** poegivate loomade jälgimiseks on muidugi **kaamerad** – pole loomade tarbetut häirimist, kuid ülevaade toimuvast olemas igal ajahetkel.

Talvine väljaspidamine

- **Talveperioodil väljas mäta peal või lagedal väljal pidamine enamasti ei toimi.** Miks? Suur oht vee reostamiseks. Sõnnik ja sopp kipub ikka võimust võtma. On olemas erandjuhud, kuid loomade juurdekasvud jäävad siiski tagasihoidlikuks.
- Kõige raskem aeg loomadele on temperatuuril **+0 °C kuni +5 °C kus sajab lörtsi/vihma** ja kaasneb lisaks veel tugev tuul. Sellist ilma on Eestis oktoobrist märtsini liigagi tihti.

Täna tähelepanu eest!

Targo Pikkmets

targopikkmets@gmail.com

+372 5668 0023